

Uzasadnienie

Założeniem do opracowania projektu planu zadań ochronnych jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, który to obowiązek wynika z art. 6 (1) dyrektywy siedliskowej (DYREKTYWA RADY 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory – Dz. U. UE. L 206 z 22.7.1992, z późn. zm.). Dokument ten tworzy ramy prawne do działania wszystkim podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

Obowiązek sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 wynika z art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651, z późn. zm.). Kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, plan zadań ochronnych na okres 10 lat ustanawia w drodze aktu prawa miejscowego (w formie zarządzenia), właściwy terytorialnie regionalny dyrektor ochrony środowiska. Plan ten może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony tych siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt.

W przypadku omawianego obszaru Natura 2000 **Golobórz PLH140028**, zwanego dalej obszarem Natura 2000, za ustanowienie planu zadań ochronnych odpowiedzialny jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie. Projekt dokumentacji został sporządzony przez wyłonionego w trybie przetargu nieograniczonego wykonawcę – Biuro Badań, Monitoringu i Ochrony Przyrody „EcoFalk” Michał Falkowski, w ramach projektu POIS.05.03.00-00-285/10 „Projekty planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 zlokalizowanych na terenie województw kujawsko-pomorskiego i mazowieckiego”, którego beneficjentem jest Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. J. i J. Śniadeckich w Bydgoszczy.

Tryb oraz zakres prac na potrzeby sporządzania projektu planu zadań ochronnych, określony został w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody, plan zadań ochronnych zawiera:

- 1) opis granic obszaru i mapę obszaru Natura 2000;
- 2) identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;
- 3) cele działań ochronnych;
- 4) określenie działań ochronnych ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania, w tym w szczególności działań dotyczących:
 - a) ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk,
 - b) monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów, o których mowa w pkt 3,
 - c) uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony;
- 5) jeśli jest taka potrzeba, wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, jeżeli są niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000;
- 6) wskazanie terminu sporządzenia, w razie potrzeby, planu ochrony dla części lub całości obszaru.

Zgodnie z art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody, sporządzający projekt planu zadań ochronnych winien umożliwić zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu, a także zapewnić możliwość udziału społeczeństwa w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu, na zasadach i w trybie określonym w art. 3 ust. 1 pkt 11 oraz art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235, z późn. zm.). Ponadto, w myśl art. 21 ust. 2 pkt 24 lit. a wyżej wymienionej ustawy, projekt planu zadań ochronnych zamieszcza się w publicznie dostępnych wykazach.

Zgodnie z art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2015 r. poz. 525, z późn. zm.) projekt planu zadań ochronnych wymaga uzgodnienia z właściwym terytorialnie wojewodą. Zgodnie z art. 131 ust. 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz art. 28 ust. 5 i art. 97 ust. 3 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody, projekt planu zadań ochronnych może być poddany opiniowaniu przez regionalną radę ochrony przyrody.

Omawiany obszar Natura 2000, został zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (nr aktu normatywnego C(2010) 9669), opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej w dniu 8 lutego 2011 r., która została zastąpiona decyzją Komisji z dnia 3 grudnia 2014 r. w sprawie przyjęcia ósmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2014) 9072) Dz. U. UE. L. 2015.18.1 z dnia 23 stycznia 2015 r.

Projekt planu zadań ochronnych sporządzono dla całego obszaru Natura 2000, bowiem nie stwierdzono występowania przesłanek o których mowa w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody, to jest dla obszaru Natura 2000 ani jego części nie ustanowiono planu ochrony, na terenie obszaru Natura 2000 nie znajduje się park narodowy, rezerwat przyrody lub park krajobrazowy, dla których ustanowiono plan ochrony uwzględniający zakres, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody. Na terenie obszaru Natura 2000 nie znajduje się park narodowy lub rezerwat przyrody, dla których ustanowiono zadania ochronne uwzględniające zakres, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody. Obszar Natura 2000 nie znajduje się w obszarach morskich, obszar Natura 2000 nie pokrywa się w całości lub w części z obszarem będącym w zarządzie nadleśnictwa, dla którego ustanowiony plan urządzenia lasu uwzględnia zakres, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody.

W toku prac nad planem zadań ochronnych zweryfikowano informacje o obszarze Natura 2000 oraz ustalono jego granice według współrzędnych załamania granicy w układzie PL – 1992. Na podstawie danych zawartych w Standardowym Formularzu Danych (zwanym dalej SDF) oraz badań przeprowadzonych na potrzeby planu zadań ochronnych, zidentyfikowano przedmioty ochrony, którymi są: **2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus, Agrostis*), 4030 Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphyilion*), 5130 Formacje z jałowcem pospolitym (*Juniperuscommunis*) na wrzosowiskach lub nawa piennych murawach, 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*), *9110 Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*) oraz 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowa postać *Peucedano-Pinetum*).**

Dokonana w trakcie prac terenowych ocena stanu zachowania przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 wykazała następujące:

- 1) Siedlisko 2330 pod względem fitosocjologicznym zalicza się do muraw szczotlichowych *Spergulo vernalis-Corynephorum*. Specyficzny wygląd tym luźnym, ubogim gatunkowo murawom nadają niskie, ciepło - i sucholubne kępkowe trawy, wśród których dominuje szczotlicha siwa. Pomiedzy kępami traw rosną drobne rośliny jednoroczne. Należą do nich, m.in.: sporek wiosenny i chroszcz nagołodygowy. Oprócz tego spotkać tu można byliny, do których należą: czerwiec trwały i jasieniec piaskowy. Późniejsze stadia rozwojowe muraw cechuje obecność macierzanki piaskowej oraz traw: kostrzewy owczej i czerwonej oraz mietlicy pospolitej. Wykształca się tu również warstwa mszysta, której brak w stadiach inicjalnych, z dominującym płonnikiem włosistym. Z uwagi jednak na ekspansję krzewów i podrostu drzew, w wyniku której zakłócone zostało występowanie procesów eolicznych, zmniejszona została powierzchnia siedliska (występowanie gatunków roślin charakterystycznych na stanowisku), stan zachowania siedliska oceniono jako zły (U2).
- 2) W stosunku do siedliska 4030 stwierdzono, iż w obrębie obszaru występują kadłubowe wrzosowiska janowcowe *Calluno-Genistetum*, cechujące się strukturą dwuwarstwową. W wyższej warstwie dominują krzewinki wrzosu zwyczajnego, drugą warstwę budują niskie pokrojowo rośliny, takie jak: jastrzębiec kosmaczek, mietlica pospolita, nawłoc pospolita i turzyca wrzosowiskowa. Wysokość wrzosowisk w najlepiej zachowanych płatach waha się od 20 do 40 cm, przy zwarcie dochodzącym do 90%. Z uwagi na ekspansję krzewów i podrostu drzew, pokrycie wrzosu zwyczajnego oraz jego strukturę, stan zachowania siedliska oceniono jako zły (U2).
- 3) Siedlisko 5130 w granicach obszaru Natura 2000 występuje na murawach napiaskowych, posiadających znaczny udział wrzosu i tym samym nawiązuje do zbiorowisk wrzosowiskowych z rzędu *Calluno-Ulicetalia*. Występują tu zarówno zwarte zarośla, mniejsze lub większe kępy, jak również pojedyncze jałowce. Wysokość najwyższych krzewów dochodzi do około 3,5-4 m wysokości. Występują tu wszystkie fazy sukcesji jak: rozrastanie się krzewów jałowca, rozrywanie darni, odsłanianie gleby i tworzenie wolnej niszy, wykształcanie się i łączenie oszyjków wokół krzewów jałowca, akumulacja i dekompozycja igliwia, izolacja podnóża macierzystego krzewu przez młode jałowce oraz zamieranie starych osobników. Z uwagi na brak charakterystycznej dla siedliska kombinacji gatunków muraw/wrzosowisk stan zachowania siedliska oceniono jako niezadowolający (U1).
- 4) W obszarze Natura 2000 stwierdzono trzy zróżnicowane siedliskowo i wilgotnościowo postacie siedliska 9170 w randze podzespołów (grąd typowy *Tilio-Carpinetum typicum*, midownikowy *Tilio-Carpinetum melittetosum* oraz trzcinnikowy *Tilio-Carpinetum calamagrostietosum*). Najszerzej rozpowszechnionym jest grąd typowy *Tilio-Carpinetum typicum*. Drzewostany tworzą dąb szypułkowy i/lub sztucznie wprowadzona sosna zwyczajna. Gatunkami domieszkowymi są: grab, lipa drobnolistna, klony – zwyczajny i jawor oraz brzoza brodawkowata. Lokalnie, w miejscach wilgotnych pojawia się wiąz szypułkowy. Warstwę krzewów tworzy głównie leszczyna zwyczajna oraz odnawiający się grab. Runo w zależności od żyzności i wilgotności gleby, wieku i zróżnicowania przestrzennego drzewostanu oraz warunków świetlnych wykazuje znaczne zróżnicowanie, tak pod względem składu gatunkowego, jak i struktury. Z gatunków typowych dla grądów występują tu m.in.: gwiazdnica wielkokwiatowa, gajowiec żółty, groszek wiosenny, kokoryczka wielkokwiatowa, kostrzewa olbrzymia, miodunka ćma, nercznica samcza, perłówka zwiśla, podagrycznik zwyczajny, przytulia Schultesa, turzyca palczasta i zawilec gajowy. Warstwa mszysta grądów jest słabo rozwinięta, a jej zwarcie nie przekracza 10%. W ramach oceny stanu zachowania siedliska, szczególnej analizie poddano wskaźnik oceniający występowanie naturalnego odnowienia drzewostanu. Zgodnie z definicją „wskaźnik wyraża obecność odnowienia naturalnego, zwłaszcza powstającego spontanicznie, a nie inicjowanego w wyniku zabiegów hodowlanych. Brak odnowienia nie powinien być traktowany jako kardynalna przyczyna obniżenia oceny 'struktury i funkcji' – może być związany z określoną fazą rozwoju

drzewostanu, a niekoniecznie musi świadczyć o zakłóceniu procesów odnawiania się drzew”¹. W runie grądów występujących w obszarze Natura 2000 licznie występują siewki wspomnianych wcześniej gatunków drzew charakterystycznych dla lasów grądowych tj. graba, lipy drobnolistnej, klonu - zwyczajnego i jawora. Podkreślenia wymaga fakt, iż zidentyfikowane płaty grądów znajdują się na terenie rezerwatu przyrody, który chroni m.in. naturalne procesy przyrodnicze. Badania naukowe prowadzone w tego typu obiektach dowodzą², że w przypadku grądów dynamiczne procesy naturalnego odnowienia następują po fazie terminalnej drzewostanu, a jednym z etapów regeneracji lasu, czasami trwającym dziesiątki lat, jest tzw. faza graba hamująca rozwój dębu. Biorąc powyższe pod uwagę oraz znaczne zasoby w glebie „banku genów” (o czym świadczą liczne siewki drzew liściastych), wskaźnik - naturalne odnowienie drzewostanu oceniono jako właściwy FV, w związku z czym nie zachodzi potrzeba wprowadzania sztucznego odnawiania drzewostanu w granicach omawianego siedliska. Z uwagi na pojawiające się miejscami w podszycie i runie ekspansywne gatunki obce, wiek drzewostanu oraz niewystarczający udział martwego drewna, stan zachowania siedliska oceniono jako niezadowolający (U1).

- 5) Zgodnie z SDF obowiązującym do czasu przystąpienia do sporządzenia planu zadań ochronnych, siedlisko 9110* wymieniane było jako nieistotne (oznaczone literą D). W trakcie prac terenowych stwierdzono jednak, iż w obrębie obszaru Natura 2000 występują reprezentatywne płaty dąbrowy świetlistej, z bogatym w gatunki chronione i zagrożone runem. Siedlisko reprezentują trzy- i czterowarstwowe zbiorowiska leśne. Drzewostan tworzą dąb bezszypułkowy, sosna i grab. Podszyt, oprócz podrostu ww. gatunków drzew, buduje przede wszystkim leszczyna. Runo w miejscach nasłonecznionych jest bujne i zróżnicowane pod względem gatunkowym. Liczną grupę stanowią gatunki charakterystyczne dla zespołu *Potentillo albae-Quercetum* oraz wyższych jednostek syntaksonomicznych – związku *Potentillo albae-Quercion petraeae* i rzędu *Quercetalia pubescenti-petraeae*. Należą do nich: bukwica zwyczajna, dziurawiec skapolistny, miodownik melisowaty, pierwiosnka lekarska, pięciornik biały, przytulia północna, sierpik barwierski i turzyca pagórkowa. Towarzyszą im gatunki charakterystyczne dla klasy *Querco-Fagetea* i związku *Fagetalia sylvaticae*. Istotnym elementem runa dąbrów są światłolubne gatunki związane z okrajkami klasy *Trifolio-Geranietea sanguinei*, m.in.: bodziszek czerwony, czyścica storzyszek, gorysz siny, groszek czerniejący, przytulia pospolita, przytulia właściwa, pszeniec gajowy, rozchodnik wielki i traganek szerokolistny. Z gatunków towarzyszących znaczący udział w runie ma m.in.: konwalia majowa i orlica pospolita. Pod względem fitosocjologicznym płaty świetlistej dąbrowy *Potentillo albae-Quercetum* występujące w obszarze Natura 2000 reprezentują odmianę mazowiecko-małopolską. Stan zachowania siedliska z uwagi na zwanie podszyciu, które zacieńając runo wpływa negatywnie na gatunki światło - i ciepłolubne oceniono jako niezadowolający (U1). Biorąc powyższe pod uwagę, pismem znak: WPN-II.6320.38.2014.AA z dnia 28 lipca 2014 r., Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie zwrócił się do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z wnioskiem o wszczęcie procedury w sprawie wprowadzenia zmian w dokumentacji dla obszaru Natura 2000, co znalazło swoje odzwierciedlenie w zapisach SDF.
- 6) Siedlisko 91T0 na terenie obszaru Natura 2000 stanowi chrobotkową postać *Peucedano-Pinetum*, wykształconą na zwydmionych piaskach eolicznych. Drzewostan jest zasadniczo jednogatunkowy (sosnowy), wielopiętrowy, o niskiej bonitacji. Pojedynczo występuje brzoza brodawkowata. Dominują tu drzewostany 60-80 letnie, choć poszczególne drzewa reprezentują wszystkie klasy wieku. Warstwa krzewów bardzo słabo rozwinięta, z udziałem jałowca, podrostu brzozy i sosny. W warstwie runa występują m.in.: konwalia majowa, pszeniec zwyczajny, borówka czernica, wrzos, borówka brusznica, śmiałek pogięty, kostrzewa owcza i kilka innych gatunków. Warstwa mszysto-porostowa bardzo dobrze rozwinięta,

¹ Pawlacyk P. 2012. 9160 Grąd subatlantycki (*Stellario-Carpinetum*). W: Mróz W. (red.) 2012. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III; ss. 253-271. GIOŚ, Warszawa.

² Faliński J. B. 2001. Przewodnik do długoterminowych badań ekologicznych. Vademecum Geobotanicum. Wyd. Nauk. PWN. Warszawa.

budowana głównie przez mchy (porosty stanowią nie więcej niż 30-40 % pokrycia). Rosną tu m.in. chrobotki: widlasty, leśny i reniferowy. Z uwagi na występowanie i stan populacji chrobotków, ogólny stosunek pokrycia porostów i mchów do pokrycia roślin naczyniowych, zalegające w dnie lasu martwe drewno oraz wiek drzewostanów, stan zachowania siedliska oceniono jako niezadowalający (U1).

Posługując się symbolami kodów zagrożeń (zgodnymi z „Listą referencyjną zagrożeń, presji i działań stanowiącą załącznik 5 do Instrukcji wypełniania Standardowego Formularza Danych obszaru Natura 2000 wersja 2012.1”, opracowaną przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska, dostępną pod adresem internetowym <http://natura2000.gdos.gov.pl/strona/nowy-element-3>), zdefiniowano zagrożenia dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, zapisując je w kolejności alfabetycznej symbolu, w opisie wskazując ich zakres:

- 1) Wśród zagrożeń istniejących dla siedlisk 2330 i 4030 wymieniono zmianę składu gatunkowego (sukcesję), związaną z ekspansją sosny i brzozy, a tym samym odtwarzaniem się klimaksowych zbiorowisk roślinnych, to jest borów sosnowych, ograniczeniem powierzchni siedlisk oraz zaburzeniem procesów/warunków do ich występowania. Zagrożeń potencjalnych dla ww. siedlisk nie wyróżniono.
- 2) Nie wyróżniono zagrożeń istniejących dla siedliska 5310, wśród potencjalnych zagrożeń wymienia się natomiast sukcesję.
- 3) Wśród zagrożeń istniejących dla siedliska 9170 wskazano obecność obcych gatunków inwazyjnych (niewielką ilość czeremchy amerykańskiej). Do potencjalnych zagrożeń zalicza się natomiast zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe) oraz szkody wyrządzone przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną), polegające na zgrzaniu młodych drzew skutkującej niekiedy hamowaniem lub eliminacją procesu naturalnego odnowienia.
- 4) Wśród zagrożeń istniejących dla siedliska 9110* wymieniono zmianę składu gatunkowego, tj. regenerację roślinności grądowej (głównie graba i leszczyzny), której wynikiem są zmiany warunków świetlnych w runie, a co za tym idzie ograniczenie lub zanik gatunków charakterystycznych dla siedliska. Do zagrożeń potencjalnych zalicza się natomiast zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe).
- 5) Wśród zagrożeń istniejących dla siedliska 91T0 wymieniono prowadzenie prac związanych z gospodarowaniem w drzewostanie oraz procesy związane z eutrofizacją siedliska. Do zagrożeń potencjalnych zalicza się natomiast zmianę składu gatunkowego (sukcesję), polegającą na zaniku warstwy porostowej i zastąpieniu jej przez warstwę mszysto-krzewinkową, krzewinkową lub trawiastą.

Analizując występujące w obszarze zagrożenia oraz ich charakter, ustalono następujące cele zadań ochronnych:

- 1) W stosunku do siedliska 2330 jest to utrzymanie siedliska o określonej powierzchni w obszarze oraz poprawa jego stanu zachowania z U2 (stan zły) na U1 (stan niezadowalający). Ponadto, celem działań ochronnych jest powstrzymanie procesu sukcesji, przywrócenie optymalnych warunków środowiskowych gatunkom typowym dla siedliska oraz stworzenie korzystniejszych warunków dla wystąpienia procesów eolicznych. Poprawa warunków dla występowania siedliska w chwili obecnej jest łatwa i w krótkim czasie wpłynie pozytywnie na jego stan ochrony, w związku z czym osiągnięcie nakreślonego celu działań ochronnych, w perspektywie obowiązywania niniejszego planu zadań ochronnych jest realne.
- 2) W stosunku do siedliska 4030 jest utrzymanie siedliska o określonej powierzchni w obszarze oraz poprawa jego stanu zachowania z U2 (stan zły) na U1 (stan niezadowalający). Ponadto, celem działań ochronnych jest powstrzymanie procesu sukcesji oraz przywrócenie optymalnych warunków środowiskowych dla występowania wrzosu zwyczajnego. Renaturyzacja siedliska w chwili obecnej jest łatwa i w krótkim czasie poprawi stan ochrony siedliska. W związku z czym osiągnięcie nakreślonego celu zadań ochronnych w perspektywie obowiązywania niniejszego planu zadań ochronnych wydaje się być realne.
- 3) W stosunku do siedliska 5130 jest to zachowanie siedliska o określonej powierzchni w obszarze oraz utrzymanie jego stanu zachowania w stanie co najmniej nie pogorszonego (U1 - stan niezadowalający). Siedlisko charakteryzuje się niezadowalającym stanem zachowania,

ze względu na odbiegający od wzorca skład występujących tu „gatunków charakterystycznych muraw/wrzosowisk”. Należy zaznaczyć, iż nie ma możliwości wykonania działań, które pozwoliłyby na zmianę tego stanu rzeczy. Dlatego też, celem planu zadań ochronnych jest utrzymanie minimum obecnego stanu zachowania siedliska, który to, w perspektywie obowiązywania dokumentu uznaje się za realny.

- 4) W stosunku do siedliska 9170 jest zachowanie siedliska o określonej powierzchni w obszarze oraz utrzymanie jego stanu zachowania w stanie co najmniej nie pogorszonym (U1 - stan niezadawalający) oraz eliminacja obcych gatunków inwazyjnych (czeremcha amerykańska). Siedlisko charakteryzuje się ogólnie dobrym stanem zachowania pomimo obecności sosny w części drzewostanów i mniejszymi zasobami martwego drewna. Biorąc pod uwagę starzenie się sosny (większość drzew ok. 140 lat) i jej stopniowe wydzielanie się z drzewostanu oraz wzrost zapasu martwego drewna w wyniku wieloletniej ochrony rezerwatowej, działania ochronne ograniczono jedynie do profilaktycznego usuwania czeremchy amerykańskiej.
- 5) W stosunku do siedliska 91I0* jest to zachowanie siedliska o określonej powierzchni w obszarze oraz utrzymanie jego stanu zachowania w stanie co najmniej nie pogorszonym (U1 - stan niezadawalający). Zmniejszenie zwarcia podszytu w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych spowoduje wzrost udziału w runie gatunków światło- i ciepłolubnych oraz powstrzymanie procesu grądowienia. Z uwagi na fakt, iż wspomniany powyżej wskaźnik „zwarcie podszytu” jest wskaźnikiem obniżającym ocenę ogólną stanu zachowania siedliska w obszarze (U1), osiągnięcie nakreślonego niniejszym dokumentem planistycznym celu wydaje się być realne.
- 6) W stosunku do siedliska 91T0 jest to zachowanie siedliska o określonej powierzchni w obszarze oraz utrzymanie jego stanu zachowania w stanie co najmniej nie pogorszonym (U1 - stan niezadawalający). Redukcja ilości zalegającego w dnie lasu martwego drewna oraz wyłączenie z użytkowania gospodarczego szczytowych partii wydmy (w granicach siedliska), a tym samym ochrona warstwy mszysto – porostowej, powinny przyczynić się do zachowania siedliska, w tym w stanie nie pogorszonym i co za tym idzie do osiągnięcia celu nakreślonego planem zadań ochronnych. Z uwagi jednak na fakt, iż jednym z kardynalnych wskaźników metodyki oceny stanu zachowania siedliska jest wiek drzewostanu, osiągnięcie właściwego stanu ochrony (FV) w trakcie obowiązywania niniejszego dokumentu jest praktycznie niemożliwe.

Biorąc powyższe pod uwagę, w ramach planu zadań ochronnych zaplanowano następujące zadania ochronne:

- 1) Dla siedliska 2330 zaplanowano prace z zakresu ochrony czynnej, polegające na redukcji 100% samosiewów i podrostów drzew (brzoza i sosna) wraz z usunięciem i wywiezieniem pozyskanej biomasy poza obszar Natura 2000. Karczowanie karp korzeniowych spowoduje odsłonięcie gleby, co będzie sprzyjać rozwojowi muraw.
- 2) Dla siedliska 4030, podobnie jak w przypadku siedliska 2330 zaplanowano prace z zakresu ochrony czynnej, polegające na redukcji 100% samosiewów i podrostów drzew (brzoza i sosna) wraz z usunięciem i wywiezieniem pozyskanej biomasy poza obszar Natura 2000. Karczowanie karp korzeniowych spowoduje odsłonięcie gleby, co będzie sprzyjać rozwojowi wrzosowisk.
- 3) Dla siedliska 9170 zaplanowano prace z zakresu ochrony czynnej, polegające na zapobieganiu rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych, obcych geograficznie, poprzez usunięcie 100% podrostu czeremchy amerykańskiej. W ramach prac nad planem zadań ochronnych analizowano również konieczność przeprowadzenia działań polegających na zmniejszeniu udziału sosny w siedlisku oraz konieczności zastosowania sztucznej przebudowy drzewostanu (tj. sztucznym wprowadzeniu takich gatunków jak dąb, lipa, grab). Wskazać tu jednak należy, iż w przypadku omawianego obszaru Natura 2000 udział sosny w siedlisku przyrodniczym jakim jest grąd, rozpatrywany był w kontekście całego zajmowanego przez siedlisko areалу. Ponadto, kwestie podjęcia działań ochronnych należało rozpatrywać zarówno w kontekście lokalnych uwarunkowań przyrodniczych, jak i bilansu potencjalnych zysków lub strat z punktu widzenia ochrony przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000 i celów ochrony rezerwatu przyrody. Jak już wcześniej wspomniano, w wyniku przeprowadzonej

inwentaryzacji, na terenie obszaru Natura 2000 stwierdzono występowanie trzech zróżnicowanych siedliskowo i wilgotnościowo postaci grądów w randze podzespołów: grąd typowy *Tilio-Carpinetum typicum*, grąd midownikowy *Tilio-Carpinetum melittetosum* (nawiązujący składem gatunkowym do świetlistych dąbrów i przenikający się z nimi przestrzennie) oraz grąd trzcinnikowy *Tilio-Carpinetum calamagrostietosum* nawiązujący strukturą i składem gatunkowym do borów mieszanych (odpowiadających typowi LMśw). W przypadku tego ostatniego naturalnym składnikiem drzewostanu poza naturalnym zasięgiem świerka, jest sosna zwyczajna. Wiek 140 lat jaki osiągnęła sosna w wydzieleniach 150b i 151b nie jest krytycznym dla tego gatunku. Na dzień dzisiejszy sosna gwałtownie nie ustępuje i nie zidentyfikowano sytuacji wskazujących, aby miało to nastąpić w ciągu 10 lat obowiązywania dokumentu. Również, nie należy się spodziewać, że w ciągu tego czasu nastąpi całkowity rozpad drzewostanu. W polskich lasach mamy bardzo rzadko do czynienia ze starzejącym się drzewostanem, w którym jest szansa na wystąpienie wszystkich stadiów rozkładu martwego drewna, jak również odpowiedniej jego ilości w przeliczeniu na 1 ha lasu. Procesy te obserwuje się jedynie w rezerwach ścisłych, z flagowym rezerwatem ścisłym w Białowieskim Parku Narodowym. Przeciwnie jest z procesami regeneracji, które można zaobserwować w lasach gospodarczych niemal w każdym Nadleśnictwie. Dlatego też, tak dużą wagę w tworzonym planie zadań ochronnych przywiązano do stworzenia warunków dla kształtowania starodrzewu oraz wzrostu zapasu martwego drewna, czynników będących jednymi z najważniejszych elementów przyrodniczych rezerwatu. Jeśli nawet z przyczyn katastroficznych nastąpi masowe wymieranie sosny w obszarze Natura 2000 i rezerwacie, to niewątpliwie proces jej rozkładu będzie trwał dziesiątkami lat, a tym samym cel ochrony będzie nadal aktualny. Uznano tu bowiem, że o wiele ważniejsze dla stanu siedliska przyrodniczego jakim jest grąd będzie martwe drewno i dojrzały drzewostan osiągający fazę terminalną. Zachodzące naturalne procesy, takie jak: starzenie się i rozpad drzewostanu, ustępowanie sosny, fluktuacje w składzie gatunkowym i liczebności (zwłaszcza gatunków związanych ekologicznie z martwym drewnem), mikrosukcesja zachodząca na martwym drewnie, regeneracja roślinności na drodze spontanicznej sukcesji wtórnej to bez wątpienia najważniejszy cel w ochronie grądów w omawianym obszarze Natura 2000. Warto podkreślić, iż w chwili obecnej rosnąca tu sosna nie wpływa w widoczny i mierzalny negatywny sposób na siedlisko przyrodnicze jakim jest grąd. W perspektywie nadchodzących kolejnych dziesięcioleci będzie postępować powolne starzenie się drzewostanu i wzrost zapasu martwego drewna we wszystkich fazach rozkładu kłody stojącej i leżącej. Przybędzie gatunków związanych z martwym drewnem (m.in. dziuplaki, ksylofagi, grzyby), inne zwiększą swoją liczebność, a tym samym nastąpi wzrost różnorodności biologicznej i mozaikowatości mikro przestrzeni we wszystkich warstwach lasu. Dodatkowym aspektem, przemawiającym za odstąpieniem od redukcji udziału sosny w drzewostanie jest fakt, iż w wyniku usunięcia sosny, zwłaszcza tej 140-letniej, uzyska się dłużycę o dużej masie, których zrywka doprowadzi do zniszczenia runa i gleby, a tym samym pogorszenia oceny wielu innych wskaźników metodyki stanu zachowania siedliska (m.in. zniszczenie runa i gleby związane z pozyskaniem drewna). Biorąc powyższe pod uwagę, stwierdzono, iż w przypadku obszaru Natura 2000 występuje brak potrzeby wykonywania zadań z zakresu ochrony czynnej polegających na usuwaniu sosny i sztucznej przebudowie drzewostanu.

- 4) Dla siedliska 91I0* zaplanowano prace z zakresu ochrony czynnej, polegające na poprawie warunków świetlnych w runie poprzez redukcję około 60-70% podszytu. Podobnie jak w przypadku siedliska 9170, analizie poddano również konieczność redukcji udziału sosny w drzewostanie. Uznano jednak, że dodatkowy zabieg, polegający na usunięciu sosny spowodowałby znaczne rozluźnienie drzewostanu i dodatkowy, znaczący wzrost natężenia światła. W efekcie, nagły wzrost oświetlenia runa mógłby zamiast oczekiwanego rozwoju ilościowego i jakościowego gatunków światło- i ciepłolubnych spowodować ekspansję jeżyn lub/i traw szerokolistnych lub gwałtowną regenerację leszczyny. Biorąc powyższe pod uwagę oraz fakt, iż sosna jest naturalnym składnikiem drzewostanów w ciepłolubnych dąbrowach, uznano, że nie ma potrzeby definiowania zadań polegających na usuwaniu ww. gatunku.
- 5) W stosunku do siedliska 91T0 zaplanowano prace z zakresu działań ochrony czynnej polegających na redukcji nadmiernej ilości zalegającego na dnie lasu martwego drewna,

których celem jest minimalizacja procesu eutrofizacji oraz zmiany składu gatunkowego siedliska. Całkowite wyeliminowanie wyżej wymienionego zagrożenia, z uwagi na zlokalizowany w sąsiedztwie szlak komunikacyjny (droga A2) oraz związany z nim prawdopodobny negatywny wpływ opadu związków siarki, azotu i fosforu, nie jest możliwe. W ramach działań związanych z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania, zaplanowano działanie zapobiegające zniszczeniu fitocenozy leśnych poprzez wyłączenie części drzewostanu, rosnącego w granicach siedliska, z prowadzenia gospodarki leśnej z uwagi na ochronę warstwy mszysto-porostowej i samego siedliska. Wskazać tu należy, iż zgodnie z obowiązującym Uproszczonym Planem Urządzenia Lasu na lata 2009 - 2018 (dalej zwanym UPUL) w wydzieleniach 2c i 2b, w granicach siedliska, zaplanowano rębnie I zupełną. Realizacja tego zadania spowodowałaby utratę blisko 50% siedliska. Dlatego też, biorąc powyższe pod uwagę oraz zapisy art. 28 ust. 10 pkt 5 ustawy o ochronie przyrody, zgodnie z którym plan zadań ochronnych zawiera wskazania wyłącznie do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, zdefiniowano zadania ochronne w załączniku nr 5 do zarządzenia.

- 6) Zaplanowany w ramach planu zadań ochronnych regularny monitoring siedlisk przyrodniczych pozwoli na ocenę stanu ochrony oraz skuteczności działań ochronnych.

Z uwagi na fakt, iż w ramach prac nad planem zadań ochronnych, stanowiska przedmiotów ochrony rozpoznane zostały w stopniu wystarczającym, odstąpiono od definiowania zadań z zakresu uzupełniania wiedzy. Miejsce realizacji działań ochronnych w obszarze Natura 2000 wskazano zgodnie z podziałem ewidencyjnym działek oraz zasięgami wydzielen leśnych wyodrębnionych w Planie Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Siedlce na lata 2006-2015. Planowane w ramach planu zadań ochronnych zadania ochronne, w trybie roboczym zostały przedstawione jednostkom skarbu państwa zarządzającym gruntem w granicach obszaru Natura 2000 (Nadleśnictwo Siedlce) lub sąsiadujących z nim (Stołeczny Zarząd Infrastruktury Sekcja Ochrony Środowiska).

Analiza dokumentów planistycznych wyszczególnionych w art. 28 ust. 10 pkt 5 ustawy o ochronie przyrody (w tym między innymi: miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Siedlce, brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wiśniew), nie wykazała konieczności formułowania wskazań do wprowadzania zmiany ich zapisów. Jednocześnie, nie stwierdzono występowania przesłanek do zmiany granic obszaru oraz nie stwierdzono przesłanek do sporządzenia planu ochrony dla obszaru Natura 2000. Plan zadań ochronnych oraz zaplanowane w nim działania uznano za wystarczającą ochronę dla przedmiotów ochrony obszaru, zapewniającą jego integralność oraz spójność Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.

Istotnym elementem procesu planistycznego są konsultacje społeczne. Obowiązek ich przeprowadzenia wynika z art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. W ramach procedury opracowania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, zgodnie z § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 zamieszczono obwieszczenie o zamiarze przystąpienia do opracowania planu zadań ochronnych, które od 7 marca 2013 r. zostało zawarte w Biuletynie Informacji Publicznej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie oraz wywieszono na tablicy ogłoszeń urzędu. Ponadto, informacja ta została umieszczona na stronie projektu www.projektnatura.utp.edu.pl. Następnie, obwieszczeniem z dnia 17 czerwca 2013 r., opublikowanym w prasie (Gazeta Wyborcza Nr 154.7883/2013), poinformowano o przystąpieniu do sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 oraz o możliwości składania uwag i wniosków do projektu planu zadań ochronnych przez okres 21 dni, od dnia 10 lipca 2014 r. Ponadto, obwieszczenie o przystąpieniu do sporządzenia planu zadań ochronnych zamieszczono w Biuletynie Informacji Publicznej Regionalnej Dyrekcji Ochrony

Środowiska w Warszawie, wywieszono na tablicy ogłoszeń urzędu oraz urzędów administracji samorządowej, a także na stronie internetowej projektu www.projektnatura.utp.edu.pl. W przewidzianym na składanie uwag i wniosków terminie 21 dni nie zgłoszono uwag.

W trakcie procesu sporządzania planu zadań ochronnych, w dniu 17 września i 9 października 2013 r. w Zajeździe Chodowiak w Chodowie, zorganizowano spotkania dyskusyjne z udziałem Zespołu Lokalnej Współpracy. W spotkaniach wzięli udział przedstawiciele: Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy, Wykonawcy projektu dokumentacji, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie, Nadleśnictwa Siedlce, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie. Na spotkaniu poinformowano, iż osoby bądź instytucje zainteresowane uczestnictwem w pracach mogą zgłaszać chęć udziału w procesie tworzenia planu zadań ochronnych poprzez bezpośredni kontakt z koordynatorem i wykonawcą projektu oraz Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w Warszawie.

Wyniki prac nad projektem zostały ujęte w stabelaryzowanym dokumencie pod nazwą „Dokumentacja planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Gołobórz PLH140028”, który posłużył jako materiał wyjściowy do opracowania projektu planu zadań ochronnych w formie projektu zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 11 oraz art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie obwieszczeniem znak: WPN-II.6320.1.2015.AA z dnia 14 stycznia 2015 r., zawiadomił o wyłożeniu do publicznego wglądu projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (projektu zarządzenia) oraz poinformował o możliwości złożenia uwag i wniosków do dokumentu w terminie 21 dni, tj. do 5 lutego 2015 r. Obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie zostało opublikowane w prasie o zasięgu krajowym (Nasz Dziennik Nr 10/5154 z dnia 14 stycznia 2015 r.), umieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej i na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie oraz wywieszono na tablicy ogłoszeń urzędu i urzędach administracji samorządowej. Informację o wyłożeniu do publicznego wglądu projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, za pośrednictwem poczty elektronicznej, wysłano między innymi do: Urzędu Miasta Siedlce, Urzędu Gminy Siedlce, Urzędu Gminy Wiśniew, Starostwa Powiatowego w Siedlcach, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie, Nadleśnictwa Siedlce, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie oraz Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Ponadto, informację o wyłożeniu projektu zarządzenia do publicznego wglądu wysłano do stowarzyszeń: Klub Przyrodników, Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody "Salamandra", Centrum Ochrony Mokradeł, Towarzystwo Przyrodnicze Bocian oraz Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków.

W myśl art. 39 ust. 1 pkt 2 oraz ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, organ opracowujący projekt dokumentu wymagającego udziału społeczeństwa, podaje do publicznej wiadomości informację o możliwościach zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy, do której należą założenia lub projekt dokumentu oraz wymagane przez przepisy załączniki. W przypadku omawianego obszaru Natura 2000 założenia do niniejszego dokumentu planistycznego zostały udostępnione wraz z wspomnianym wcześniej obwieszczeniem w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu zadań ochronnych, zaś projekt dokumentu wraz z wymaganymi załącznikami (zgodnie z art., 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody) został udostępniony wraz z obwieszczeniem w sprawie wyłożenia do publicznego wglądu projektu planu zadań ochronnych. „Dokumentacja planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Gołobórz PLH140028”, dostępna jest do wglądu w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie.

W trakcie udziału społeczeństwa, zgłoszono następujące uwagi i wnioski do projektu planu zadań ochronnych:

Imię i nazwisko (nazwa instytucji)	Data wpływu uwag do urzędu (dd.mm.rrrr)	Treść uwagi	Sposób rozpatrzenia	Uwagi
Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	21 stycznia 2015 r.	„W układzie współrzędnych płaskich prostokątnych PL 1992”	Uwaga uwzględniona.	Analiza treści projektu zarządzenia, pod kątem precyzyjności zapisów wykazała konieczność zmian w omawianym zakresie. W związku z czym, dokonano zmiany treści tytułu załącznika 1 do zarządzenia nadając mu brzmienie: ”Opis granic obszaru Natura 2000 - współrzędne punktów załamania granicy obszaru w układzie współrzędnych płaskich prostokątnych PL-1992”.
Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	21 stycznia 2015 r.	„proponuje podzielić kolumnę na wiersze dla siedlisk. W obecnej wersji jest mało czytelne”.	Uwaga nieuwzględniona.	Posługując się symbolami kodów zagrożeń (zgodnymi z „Listą referencyjną zagrożeń, presji i działań stanowiącą załącznik 5 do Instrukcji wypełniania Standardowego Formularza Danych obszaru Natura 2000 wersja 2012.1”), zdefiniowano zagrożenia dla obszaru Natura 2000, zapisując je w kolejności alfabetycznej symbolu, w opisie wskazując ich zakres. W przypadku zagrożeń o podobnym charakterze, odnoszących się do więcej niż jednego przedmiotu ochrony, zaproponowana chronologia zapisu pozwala na eliminację powtórzeń w tekście zarządzenia. Biorąc powyższe pod uwagę, analiza treści projektu zarządzenia, pod kątem precyzyjności zapisów nie wykazała konieczności zmian w omawianym zakresie.
Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	21 stycznia 2015 r.	„W opisie proszę wpisać dlaczego nie ma braku zagrożeń i nacisków”.	Uwaga uwzględniona.	Analiza treści projektu zarządzenia, pod kątem precyzyjności zapisów wykazała konieczność zmian w omawianym zakresie. W związku z czym, dokonano zmiany treści kolumny odnoszącej się do opisu zagrożenia w załączniku 3 do zarządzenia, poprzez dodanie opisu dla kodu o nazwie „X Brak zagrożeń i nacisku” w brzmieniu: „X Brak zdiagnozowanych czynników bio- i abiotycznych oraz czynników związanych z działalnością człowieka powodujących wystąpienie zagrożeń i nacisków

				istniejących (występujących aktualnie) w przypadku siedliska 5130 lub potencjalnych (mogących wystąpić w przyszłości) w przypadku siedlisk 2330 i 4030”.
Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	21 stycznia 2015 r.	„Czy da się określić minimalną powierzchnię siedliska jaką należy utrzymać”	Uwaga uwzględniona.	Analiza treści projektu zarządzenia, pod kątem precyzyjności zapisów wykazała konieczność zmian w omawianym zakresie. W związku z czym, dokonano zmiany w treści załącznika 4 do zarządzenia, w części określającej cele działań ochronnych w odniesieniu do każdego siedliska przyrodniczego, poprzez dodanie minimalnej powierzchni siedliska do zachowania.
Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	21 stycznia 2015 r.	„Czy tutaj podmiotem odpowiedzialnym za wykonanie działań ochronnych nie powinno być też Nadleśnictwo Siedlce”	Uwaga uwzględniona.	Analiza treści wersu 3 i 4 załącznika nr 5 do projektu zarządzenia, pod kątem precyzyjności zapisów wykazała konieczność zmian w omawianym zakresie. Posiłkując się komentarzem do ustawy o ochronie przyrody autorstwa K.Gruszeckiego, pojęcie "sprawującego nadzór nad rezerwatem" ma bardzo szeroki zakres przedmiotowy. W regulującym to zagadnienie wcześniej art. 23 ust. 3 ww. ustawy. z 1991 r. określono, że sprawującym bezpośredni nadzór nad rezerwatem może być organ administracji. Dokonując wykładni art. 13 ust. 3 obecnie obowiązującej ustawy (Dz.U z 2013 r. poz. 627 z późn. zm.), który mówi, m.in. że „sprawującego nadzór nad obszarem” określa się w zarządzeniu regionalnego dyrektora ochrony środowiska, należy stwierdzić, że nadzór nad rezerwatami przyrody oprócz organów administracji mogą sprawować również osoby prawne, jak i osoby fizyczne, jeżeli wyrażą na to zgodę. Biorąc powyższe pod uwagę oraz fakt, iż aktualnie obowiązującym aktem prawnym dla rezerwatu przyrody „Gołobórz”, w granicach którego zlokalizowane są siedliska 9170 i 9110, jest zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1982 r. (M.P. Nr 10, poz. 74) wydane na podstawie

				<p>ustawy z dnia 7 kwietnia 1949 r. o ochronie przyrody (Dz.U Nr 25, poz. 180), w których to nie został sprecyzowany podmiot pełniący nadzór nad rezerwatem, zasadnym jest dokonanie zmiany w zakresie podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie działań ochronnych. Jednocześnie, zgodnie z „Ramowymi wytycznymi w sprawie projektowania w planie urzędzenia lasu zadań z zakresu ochrony przyrody dla obszaru Natura 2000 na gruntach w zarządzie nadleśnictwa” oraz art. 32 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody, wykonie działań z zakresu czynnej ochronnych siedlisk przyrodniczych powierza się Nadleśnictwu i dalej miejscowemu Nadleśniczemu, jeśli działania te związane są z gospodarką leśną oraz są zgodne z ustaleniami planu urzędzenia lasu. W omawianym przypadku dla wydzieleń 150b i 150a Nadleśnictwa Siedlce (w granicach rezerwatu przyrody) nie zdefiniowano wskazań gospodarczych, dodatkowo działania z zakresu ochrony czynnej dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 nie obejmują działań z zakresu gospodarki leśnej w myśl art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U z 2014 r. poz. 1153 z późn. zm.), dlatego też uznano, iż właściwym podmiotem odpowiedzialnym za wykonanie działań ochronnych jest „Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie na podstawie umowy porozumienia z Nadleśnictwem Siedlce” i w tym zakresie dokonano zmiany treści projektu zarządzenia.</p>
--	--	--	--	--

Uwzględnienie niektórych ze zgłoszonych uwag w ramach procedury udziału społeczeństwa, uwag Ministra Środowiska przedstawionych w ramach działań kontrolnych dla dokumentów o tożsamym charakterze co niniejsze zarządzenie, opublikowanie metodyki monitoringu dla siedliska 9170, wiązało się z dokonaniem zmian w treści projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, w zakresie precyzyjności i czytelności zapisu. Zmiany dotyczyły uzupełnienia lub przeredagowania tekstu w załączniku numer 1, 3, 4 i 5 do zarządzenia.

Na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, Wojewoda Mazowiecki pismem znak: LEX-III.0521.2.14.2015 z dnia 2 listopada 2015 r. uzgodnił projekt zarządzenia.